

NURETTİN TOPÇU'YA GÖRE “VAR OLMAK” NE DEMEKTİR?

© Cenan KUVANCI^a

Öz

Nurettin Topçu'ya göre var olmak; düşünmek, sevmek ve iradî hareketler gerçekleştirmektir. Topçu “var olmak”ı bu kavramlarla izah etse de bu konuda insana tam anlamıyla sadece “hareket”in rehberlik edebileceğini iddia eder. Eğer insanın bir cevherinden bahsedilecekse, iradî hareketler gerçekleştirebilme kabiliyeti onun cevheridir. Çünkü insan varlığını ve onun boyutlarını sadece hareket sayesinde anlayabiliriz. Düşünmek ise, insanın olsa olsa kısmî özüdür. Bundan dolayı, hareket kabiliyetinin gelişmesi düşünme kabiliyetinin gelişmesini sağlar; sırasında, düşünmek de hareketin gelişmesine elbette katkıda bulunur.

İnsan hareketlerinin varlığı ve devamı, gayesi olan sonsuzluğa doğru yol almasına bağlıdır. Nitekim, insan, sadece sonsuzlukta huzur bulabileceği için, ona doğru gitmek ister. Bu gidişi, insanın içinden gelen, harekete geçirici bir güç olan mesuliyet yönlendirir. Bu itici güç, farklı imkân ve boyutlarıyla yeni varoluş alanları keşfetme ihtiyacını doğurur. İnsan varoluşu, tüm yönleriyle önceden zaten tespit edilmiş başlı başına bir şey değildir. Topçu'ya göre, bir insanın ayırt edici özelliklerini geliştirmesi ve belli bir olgunluk düzeyine ulaşması, ancak sonsuza ayarlı fikir ve hareketler sayesinde olmaktadır; çünkü âleme ve sonsuza yönelik, insan için varoluş imkânlarını çeşitlendirir. Bunun aksine, insanı yeni bir varoluş düzeyine yükseltmeyen, sonsuza ulaştırmayan, çokluktan birliğe götürmeyen düşünme biçimleri ve hareket tarzları ise, gerileticidir. Dolayısıyla, insanların, menfaatleriyle uyumlu fikir ve inançlara bağlanması, onlara koşut hareket etmesi, ahlâkî ve manevî düşüşle sonuçlanır. Yani, insanın benlik ya da şahsiyetinin derinliklerinden gelmeyen düşünce ve hareketler, ten ve iştahalar sahası sınırlarında kalır, öteye geçemez.

Anahtar kelimeler: Din felsefesi, var olmak, hareket, irade, isyan, sonsuzluk.

ACCORDING TO NURETTİN TOPCU WHAT DOES “TO EXIST” MEAN?

According to Nurettin Topcu, to exist is to think, to love and to perform the

^a Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi, cenankuvanci@hotmail.com

voluntary movements. Although Topcu explains “to exist” with these concepts, claims that only the concept of “movement” can ultimately guide people on this matter. If an essence of human being is to be mentioned, the ability to perform the voluntary movements is his/her essence; because we can only understand human being and its dimensions through movement. Thinking is the partial essence of man at best. Therefore, the development of the ability of movement provides the development of thinking ability; in turn, thinking also contributes to the development of movement.

The existence and the continuation of human movements is dependent on moving towards infinity which is his/her goal. Indeed, human being wants to go towards infinity, since s/he can only find peace in it. This move is guided by the responsibility that is a mobilizing force coming from within of human being. This driving force raises the need to discover new existence spaces with different possibilities and dimensions. Human existence is not *something* that has already been determined in all its aspects. According to Topcu, the development of the distinctive features of human being and reaching a certain level of maturity is only realized thanks to the ideas and the movements set forever; because heading towards the universe and infinity diversifies the possibilities of existence for human. On the contrary, the ways of thinking and the modes of action that do not raise a person to a new level of existence, do not carry him/her to infinity, do not lead from plurality to unity are regressive. Therefore, people`s attachment to the ideas and the beliefs that are compatible with their interests and acting in parallel with them will result in moral and spiritual decline. That is, the thoughts and the movements that do not come from the depths of one`s self or personality, remain within the boundaries of the field of the flesh and the selfish desires, and cannot go beyond it.

[The Extended Abstract is at the end of the article.]

Giriş

Pek çok filozof, felsefi ilgisini insan varoluşuyla ilgili problemlere odaklamıştır. Bu filozoflardan biri olan Nurettin Topçu da insan için “var olma”nın ne demek olduğu problemiyle doğrudan ilgilenmiştir. Nurettin Topçu, bu soruyu, “hareket” kavramını merkeze alarak açıklamaya çalışmıştır. Topçu’ya göre, “var olmak” düşünmek ve iradî hareketler gerçekleştirmek demektir. İnsanların dışında havyanlar da hareket edebilmekle birlikte, onların hareketleri bilinçsizce gerçekleşen gayrı-iradî yer değiştirme ve alelâde kımıldanışlardan ibarettir. İnsanın da ilk hareketleri, uzviyet olarak ortaya çıkan varlığının tesiriyle, bedeninin kımıldanışları şeklindedir. Buna karşılık, insanın hem kendisini hem de

başka varlıkları değiştirme teşebbüsü olan iradî hareketler ise, sadece ona özgüdür. İnsan ancak mesuliyet bilinciyle gerçekleştirdiği iradî hareketler sayesinde hür bir şekilde *oluşarak* var olma becerisi gösterir. İnsan varoluşu mütemediyen hareket ve oluş halindedir.¹ Topçu'ya göre,

Varlıkların temeli ruh ile harekettir. Çeşitlilik tanımayan ruhun, hareketini kaybetmesinden ölü madde çıktı. Ruhun hareketi ise, her yerde kendini aramak, kendine koşturaktır. . . Madde hareketin sahnesi oldu; canlılar ise birer basamak. Ruhun ilk hareketi bitkilerle hayvanlarda hayat hamlesi halinde kendisini gösterdi. İnsanda bu hamle kemâline erdi; ruh asıl hüviyetiyle gözüktü; kabuğunu kırdı ve o âna kadar içerisinde gizlendiği vücutta, bu defa kendini gizlemeyen şuur halinde görüldü. Şuur şimdi aslı olan Allah'a koşuyor. Böylece aslımız gibi gayemiz ve âkibetimiz de ruh dünyasındadır.²

A. Hareket ve Sonsuzluk İsteği

Nurettin Topçu'ya göre, iradî hareketler, salt biyo-psişik sınırlar içinde kaldığı müddetçe eksik ve kusurlu olarak değerlendirilebilecek insana, farklı varlık düzeylerine açılma ve böylece ahlâkî ve manevî bakımdan tekâmül imkânı verir. İrade insanın dış dünyaya uyguladığı içsel kuvvettir. O, tabiat ve toplumdan alınan tesirleri kendimizde kuvvet yaparak, benliğimizin dışımızdaki dünyaya onunla karşı koymasındadır. Nitekim, benlik, dış tesirleri karşılama yetisidir. İrade dıştan gelen etkilerden beslenir ve kendini besleyen tesirlerden hayli farklı şekillerde kendini gösterir. Dış dünyadan gelen tesirleri herkes farklı şekilde karşılar. Dış dünyadan gelen tesirlerle yüzleşen benlikten, kelimenin tam anlamıyla kişisel kararlar doğar. Hareket işte bu kişisel kararların dıştaki eseridir. İnsan kendini tamamlamak için önce kâinata, daha sonra onu da aşarak tabiat-üstüne ayarlı iradî hareketler gerçekleştirir. Kendi kendimize yetmiyoruz. Fıtratımızın bir neticesi olan bu yetersizliğin giderilmesi, kendimizden dışarı çıkarak, aile, millet ve insanlık sahalalarına açılma hamleleriyle gerçekleştirilir. İnsan denilen varlığın, hareketle birlikte bir nevi cevheri olan irade, tekâmül imkânlarını varlık içinde arar. Her zaman daha şiddetle yaşamaya istekli irade, ferdî varoluş sınırları dâhilinde kendisini eksik hisseder. Bu arayış sırasında, irade, herhangi bir konu ya da varlığın onu kemale erdireceğini düşünebilir. Bu düşünceden, insanın tüm iradî kuvvetleriyle kendinden başkasına sığınması

¹ Nurettin Topçu, *Var Olmak*, ed. Ezel Erverdi ve İsmail Kara (İstanbul: Dergâh Yayınları, 1997), 15.

² Topçu, 129.

demek olan aşk doğar. Aşk, benliğin tabiat değiştirmesini sağlar.³ Bu mânâda aşk, insan için en büyük hareket kaynağıdır. Hareket eden her şey, bilkuvve olanaklarını bilfiil hale getirerek kemale ulaşır. Mesuliyet bilinciyle gerçekleşen aşk, düşünce ve iman hareketi de dâhil, insanın her türlü hareketi, aslında tabiat-üstüne açılma isteğidir. Sözelimi aşk, varlıklar arasındaki mesafeleri ve farklılıkları ortadan kaldırma özelliğine sahip bir harekettir. İnsanın aşk sayesinde başka varlıklara açılarak, kendindeki bayağı niteliklerden sıyrılması mümkündür. Çünkü aşk, benliğin, aşağı kat ve düzeylerinden yukarıya tırmanma; fizikten fizikötesine geçme teşebbüsüdür. Eğer aşk, salt fenomenal bir atıf çerçevesine dayalı olarak yorumlanacak olursa, cinsellik kavramıyla sınırlı bir semantik çerçeveye yerleştirilmiş olur.

İnsan açısından, “tabiatüstünü kabul etmemek,” diyor Topçu, “eksik ve gerçekdışı olanla yetinmektir; bu, kelimenin tam anlamıyla aslında gerçek`i, yani, epey bir varlık saha ve düzeyini kabul etmemektir.”⁴ Başlangıç düzeyinde de olsa, tam ve gerçek bir karar ve feragat hareketi sayesinde, insan önce bütün âleme yayılır, oradan sonsuzluğa geçer, sonra sonsuzluktan aldığı kuvvet ve âlemden aldığı ibretle, zekâ ve iradenin tüm kuvvetlerini kullanarak, tekrar insanî âleme döner ve sonuçta varlıkla yeni bir ilişki kurar ve hayatı farklı boyut ve imkânlarla yaşamının yollarını keşfeder. Topçu açısından, böyle olmayan hareketler, kısır ve ölü doğmuş hareketlerdir.⁵

Açıkça anlaşılacağı üzere, Topçu'ya göre, hareket sadece zamansal ve mekânsal hadiselerle verilen bir isim değildir; düşünmek de bir harekettir. Hatta o, gerçek ve olgunlaşmış bir harekettir ve tüm hareketlerimizin hem başı hem de sonudur. Düşünmek, var olanlar arasında soyut ve basit mantikî münasebetler kurmanın ötesinde, benliğin var olanlara tesir etmesi, onları değiştirmesidir. Başka bir ifadeyle, düşünmek bir bakıma bilgiyi itikat haline getirmek ve varoluşa tatbik etmeye çalışmaktır. İtikat haline getirilmemiş, dolayısıyla, harekete tesir etmemiş afakî bilgiler, insana yabancıdır ve devamlılık gösteren bir hayata sahip değildir. Bu tür bilgiler, insan tarafından tecrübe edilip gerçeğe dökülmediği için tam anlamıyla onun olmamıştır. Çünkü itikat, gerçek ve şahsî tanıyıdır; sevmekse gerçek yaşayıdır. Cüretkâr

³ Rıza Bakış, “Nurettin Topçu'nun Felsefe ve Metafizik Tasavvuru”, *Beytulhikme* 7, sy 1 (2017): 325; Nurettin Topçu, *Yarınki Türkiye* (İstanbul: Yağmur Yayınevi, 1961), 69; Nurettin Topçu, *İsyan Ahlâkı*, çev. Mustafa Kök ve Musa Doğan (İstanbul: Dergâh Yayınları, 1995), 146; Nurettin Topçu, *İradenin Dâvası: Devlet ve Demokrasi*, ed. Ezel Erverdi ve İsmail Kara (İstanbul: Dergâh Yayınları, 1998), 18,23.

⁴ Topçu, *İsyan Ahlâkı*, 172.

⁵ Topçu, *Var Olmak*, 18.

bir ifadeyle, sevmeyenler aslında yaşamayanlardır. Onlar, toprağından her an taze hayat fışkıran bir tarlanın üstüne atılmış birer kuru kütük gibi ölü nefislerdir. O halde, düşünme, hareketin insanda içselleşmesi ve insanın hakikate kendi dünyasında temas etmesi ve bağlanmasıdır. İnsan tarafından gerçeğe dökülmeyen, yani, hareketi yönlendirmeyen idealler, kelimenin tam anlamıyla ona mal olmamış demektir. İdealin insanda samimi ve halis bir ruh besini haline gelip gelmediğı, onun fiiliyata dökülmesi olan ahlâkta görülür. Ahlâk, idealin gerçekten benimsenip benimsenmediğinin, kişiliğe mal edilip edilmediğinin, bir inanç özü haline getirilip getirilmediğinin mihenk taşıdır. Çünkü sadece fikir ya da inancın doğru olması yetmez; onları dışarıdan gayri şahsî bir biçimde kavramak, onların özüne ve derinliğine inememek, o fikir ve inancı tüm boyutlarıyla yürürlüğe koymamakla neticelenir. Benliğin derinliklerine kök salan ve yürürlüğe konulan, yani, hareket ve oluşa vasıta olan bir fikir ya da inancın çürütülmesi ve yalanlanması; salt nazarı soyut bir muhakeme ile insandan koparılması neredeyse imkânsızdır. Bundan dolayı, içselleştirilmeyen, sadece *bilimsel ölçülerle* tartılarak aklın karşısına çıkarılan her fikir ve inanç eksik ve aldatıcıdır. Gerçek bilgi, orta malı bir nesne gibi (sözgelimi, bilimsel bilgi) nakil yoluyla elden ele dolaşan, insanın dimağında sadece bir müddet misafir olan bir şey değildir. Gerçekten insanın kendi parçası haline gelmeyen yani onu harekete geçirmeyen bilgiler, ondan kolayca koparılıp alınır ve bugün onun yarın bir başkasının malı olur. Bir fikir ya da inancı, bütün cevheriyle harekete geçirmemek de zaten onu harcamaktır. Bu da onlara bir haksızlık, hatta bir ihanet olur. Buna karşılık, Topçu'ya göre, inanılan ve içsel olarak deneyimlenen bir bilgi, bir yandan insanın şahsiyetinin derinlerinden, öte yandan sonsuzluktan pay alır ve irade haline dönüşerek harekete kaynaklık eder. Kısaca, kökleri insanın benliğinin derinlerinde bulunan inanç ve görüşler, üstünkörü muhakeme ile insandan koparılamazlar.⁶ Çünkü gerçek bilgi ve inanç, maddî dünyaya yönelik ihtirasları tatmin etmenin ve zaafı derinleştirmenin bir vasıtası olmayıp, insanın içine nüfuz edip, onu harekete geçirerek *oldurur*.

Topçu'ya göre, maddî dünya ile ilgili zaafı, insanı dar bir *praksis* anlayışına hapseder; ahlâkî kaygılardan uzak, sorumsuz, idealsiz bir hayata mahkûm eder, şahsiyeti çözer ve dağıtır. Bir insanın, hazza sevk eden bir kuvvetin etkisiyle sadece belli bir yönde hareket etmesi, var olmak bakımından tatmin edici değildir. Sözgelimi, bir menfaatin teminine yönelik bir hareket, bütün varoluşu darlığa düşürebilir. Başka bir deyişle, tek bir

⁶ Topçu, 18,21-23; Sezai Karakoç, *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi II: Diriliş Şoku* (İstanbul: Diriliş Yayınları, 1998), 151-52.

ihtirastın tahriki, insan ruhunun diğer tüm bölgelerini felç edebilir. Doğrusu, kendisine odaklanan, kendisini kendi inhisarcılığına mahkûm eden her hareket sonuçsuz kalmaya mahkûmdur. Nitekim, sadece bir gerçeğe bağlanan kurnaz realistler, hayatın başka pek çok taraflarını boş verirler ve nemelazımcılığın samimî müridi olurlar. Realist insan, dıştan gelen tesirlere karşı mücadele etmeyi göze alamayan, fakat bunlara yenilmemesini de bilen ve aracı değerleri hayatına hâkim kılan materyalist insandır. O, amaçlarına ulaşmak için ne gerekiyorsa onu yapan kurnaz hayat siyasîsidir; çünkü rahat ve huzurunu kaçıran bir mücadeleye girişmektense, dışarıdan gelen ve her an değişmekte olan tesirler bütünü anlamına gelen "hayat"la uzlaşarak, daha akıllıca hareket ettiğini sanır. Oysa o, nefsinin behimî niteliklerinden büsbütün soyunmadan, asla kendi açđ ve çerçevesinin dışına çıkamaz. İdealist ise, kendi ilgi ve arzularının ve bağlı bulunduğu toplumsal bağların ötesinde, sonsuzluğa götüren ufukların süvarisidir. O, gözleri sonsuzlukta, ileri doğru atılırken nice realitelere basar ve sonsuzluğa aşkla bağlandığı için, maddeyi ruha feda eder. O halde, gerçekten hareket etmek, insanın bir çeşit kendisinin dışına çıkması ve bizzat kendisine isyan etmesi demektir. Topçu'ya göre, "kendi dileğini âlemin dileği yapmaya çalışmak, âlemdeki sonsuzluğa uzanan hareketlere engel olmak ve varoluş imkânlarına set çekmeyi istemektir." Başka varlıklara uzanmayan kaba gayeler içinde tıkanıp kalan insan, gönül genişliğine erişemez ve mesuliyet bilinci geliştiremez. Topçu, "ideal sanki bizi bir hamlede madde dünyasından, ruh âlemine fırlatan bir rampadır" diyor. İnsan ancak idealleri sayesinde dar ve kısır realizmden kurtulur. Rahatlıkla söylenebilir ki, idealizm ve maneviyatçılık gerçek ile alakasızlık demek değil, bilakis insanın sadece sonlu ve sınırlı varlığıyla ilgili gerçekler ile yetinmeyip, tabakalar halinde üst üste var olan birçok varlık mertebesine eriştikten sonra, sonsuzluğa yönelerek, tabiatının zorunluluklarından kurtulmasını, dağılan şahsiyetini bütünleştirmesini, sorumlu ve ahlâklı olmasını sağlar.⁷

İnsan, sonsuzluğun ufuklarına şahsiyetini geliştiren merhamet, mesuliyet, emanet ve sadâkat gibi ahlâkî kaide ve mefhumları gerçeğe dökerek yürür. Bu kaideler sayesinde insan içten dışa, yani, tinden tene doğru dönüşerek varoluş gayesini gerçekleştirir. Bu, mânânın zâhir oluşu, hakikatin belli bir gerçek olarak somutlaşmasıdır; daha açık bir ifadeyle,

⁷ Mustafa Kök, "Nurettin Topçu'nun İdealizmi", *Temaşa: Erciyes Üniversitesi Felsefe Bölümü Dergisi*, sy 4 (2016): 40; Süleyman Seyfi Öğün, *Türkiye'de Cemaatçi Milliyetçilik ve Nurettin Topçu* (İstanbul: Dergâh Yayınları, 1992), 60; Nurettin Topçu, *Kültür ve Medeniyet* (İstanbul: Hareket Yayınları, 1970), 31; Topçu, *İradenin Dâvası: Devlet ve Demokrasi*, 19.

numenal hakikatin, fenomenal bir gerçek olarak görünmesidir.⁸ Gerçek ve hür hareket yolunda ilerleyiş de böyle gerçekleşir. İnsan, ahlâkî hareket içinde, kendinden başka bir varoluş çıkarmak için bizzat kendisine karşı isyan eder. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi, insan için hareketin gayesi, kendi elleriyle hem eşyayı hem de kendisini değiştirmektir. İşte bu, insanın eşyanın nizamına ve bizzat kendisine karşı gerçek anlamda isyan etmesini gerektirir. Özgür bir şekilde gerçekleşen her hareket bir isyandır. Asla isyan etmemiş olan insan, hiçbir zaman hareket etmemiş demektir. İçinde hayatın cereyan ettiği sonsuz genişliğin bize telkin ettiği duygu sayesinde, hareket, kaçınılmaz bir şekilde daha baştan ahlâkî diye adlandırılacak bir niteliğe bürünür. Burada, ferde nazaran hareket bir çeşit aşkınlık özelliğine sahiptir.⁹ Çünkü hareket sadece insanın uhdesinde olan bir şey değildir. Allah tüm hareketlerimize nüfuz etmiştir. Âlem ve âlemdeki varlıklar, varoluş imkânlarını belli tarz, tavır ve üslup içinde takdim ederler. Biz, onların içinde atan ilahî hayatın nabzını dışarıdan müşahede eder ve kendi nefsimizde sürüp giden ilahî harekete bilincimizle nüfuz ederek, onu içeriden sezgisel bilgiyle dolaysız olarak keşfederiz. Dolayısıyla, yeni hareket imkânları aramak, kendinden dışarı çıkmak, âlemin sonsuz varlığı içinde kendini bulmak ve âlemşümül nizama yönelmek demektir. İnsan, kendi içine kapanarak, yani, yeni varoluş olanaklarına kendisini kapatarak daha iyi bir fert olamayacağından, sonsuza can atmak durumundadır.

Sonsuzluğa uzanmayan hareket Allah'a götürmez. Sonu olan hareket ve tatminlerle tükenen istekler sadece dünya hayatıyla ilgilidir; mukadderatımızı gerçek gayesine ulaştırıcı değildir. Çünkü ahlâkî değer hükümlerine vurulmamış zevk, menfaat ve hırslar adeta ayaklarımıza vurulan birer prangadır.

O halde, gerçek mânâsıyla var olmak, hareket ve düşünceyi sonsuza dayandırmak ve kendi varlığını sonsuzlukta aramaktır. Âlemin küllî varlığına bağlanmayan, kaynağı orada bulunmayan cüz'î ve ferdî istekler, gerçek varlığı unutturur. Böyle olunca, insan varoluşunun sonsuzla bağı kopar. Mesela, aşkı cinselliğe bağlayarak onda aranan içi boş meyus tesellinin şifa vermeyişi gibi, bir insanın başka bir insana karşı kazandığı zaferlerin karanlık, ürkütücü ve bedbaht neşesi, insanı hemcinslerinden koparır. Sonu olan saadet, gerçek saadet değil, olsa olsa kaçınılmaz bir bedbahtlığın başlangıcıdır. Bundan dolayı, karşılaştığımız soruları önce kâinatın

⁸ Süleyman Dönmez, *Emanet Ahlakı: Türk Ahlak Felsefesine Giriş* (Adana: Karahan Kitabevi, 2015), 101.

⁹ Topçu, *İsyan Ahlakı*, 64-66; Topçu, *Var Olmak*, 16-17; Nurettin Topçu, *Türkiye'nin Maarif Dâvası* (İstanbul: Hareket Yayınları, 1970), 37-39.

bütününe, daha sonra da sonsuzluğa yöneltmek cevaplamak durumundayız. Kâinatın bütününe uzanmayan, sonsuzluktan cevap getirmeyen bir düşünme biçimi, gerçek bir harekete rehberlik edemez. Çünkü insan, bilgiyi evvela kendi hayatına tatbik ederek derinleştirmeli ve daha sonra kişiliğini dar açıdan kurtararak genişletmeli; yani, dimağın ve kalbin darlıklarından sıyrılmalı ve içinde yaşadığı vehimlerden kurtulmalıdır.¹⁰ Nitekim, insan için hakikat ölçütü ihtiras ve menfaatler olursa, varlık ile ilişki kurma biçimi de ona göre gerçekleşir. Çünkü bu türden ölçütler, insanın behimî çerçevesinin dışına çıkmasına müsaade etmez; daha da ileride, onu hoyrat ve serâzat bir durumla karşı karşıya bırakır. Kendi ölçüsü ile âlemi ölçen, kendisini âlemin merkezinde görür ve kendi fenomenal varoluşunun üzerine çıkamaz. Görüşlerimizin genişliği, fikirlerimizin doğruluğu hususunda kullandığımız ölçütün genişliğine bağlıdır. Ölçütümüzün genişliği nispetinde hakikate yaklaşıyoruz.

Günlük menfaat ve arzuları birer ölçüt olarak alacak olursak, onlar ferdî varlığın dar sınırlarını aşamadığından, insanı ruhî hakikatten uzaklaştırır. Bizi başkalarına bağlayan (merhamet, aşk ve sadâkat gibi) fikir ve duygular ise, bizi bencilliğimizden sıyrarak daha geniş varoluşsal ufuklara götürdüklerinden hakikate o nispette yaklaşıcıdırlar. Kısaca, kullandığımız ölçütün kapsamı arttıkça, hakikate o kadar yaklaşıyoruz. Topçu'ya göre, bu ölçüt, sonsuzluk olursa, ancak o zaman mutlak hakikate temas edebiliriz. İstek ve arzularıyla ferdî duygularından ve her türlü menfaat sarmalından kendini kurtararak sonsuzluğun ilhamı ile düşünen insan, mutlak hakikate ulaşmıştır. Zira, hakikat sonsuzluğun emridir. Bu emri alabilmek için, insanın önce zevk ve iştihalarından sıyrılmaya daha sonra her türlü şahsî menfaatlerinden uzaklaşması gerekir. Bunun ardından, o, zümre menfaatlerini reddedebilmeli, yani, zümre ve partilerin dışında yaşamasını bilmelidir. Nihayet, ulvi olsalar bile, insan benliğine tahakküm eden tüm hislerden, zafer duygularından, elde edilen muvaffakiyetlerin verdiği gururlardan, nefesine itimattan kurtulup, bir sıçrayışta sonsuzluğun bölgesine geçebilir.¹¹

Topçu'ya göre, sonsuzluğa çevrilen samimi istek, insan için selametın ilk adımını teşkil eder. Bu isteği sık sık tekrarlamak, sevmek ve gerçekleştirmek gerekir. Çünkü bu istek, arkası nâmütenâhî aydınlıklarla dolu ilahî bir kapıyı aralama isteğidir. Bu kapı aralanınca, oradan bize doğru ışıklar süzülür. Sanat, ahlâk ve din denemesi şeklinde yeni denemeler başlar.

¹⁰ Topçu, *Var Olmak*, 16-17.

¹¹ Topçu, 25-26.

Bu noktada, hakikati örten ve onu bizden uzaklaştıran, onunla aramıza giren engelleri ortadan kaldırma isteğini bize felsefe ve hikmet verir. İlim de bu hareketin olsa olsa usulünü öğretir. Sanat denemesi de iç dünyamızda binlerce ezgi yaratır. Ahlâk denemesi ise, hürmet ve aşkın kucağında, kâinatın küçük, zayıf bir parçası olan varlığımızı, kuşatıcı ve kurtarıcı olan bütünle birleştirir. Buradaki içsel istek, olgu ve olaylar dünyasına sığmayarak, aşkımızın tercümesi ve bu sefil dünyadaki varlığımızın sebep, hikmet ve mânâsı olur; bize de "işte bunun için yaşanır" dedirtir. Çünkü sonsuzluğa teslim olmayıp, sonlu hâdiselerin sebep ve gayelerine dayanan harekette ahlâkî bir nitelik görülmez.¹² Nitekim, sonsuzluğu hedeflemeyen insanlar, arzu ettikleri tatmini dünyevî hayatta bulamadıkları için müzmin birer müştekîdirler. Dünya hayatındaki tatminler, susuzluğu gidermek bir yana, içtikçe daha da artıran tuzlu su gibidir. Dolayısıyla, varlığı mevcûdât âleminde ibaret gören anlayışları aşarak sonsuzluğun kapısını açabilen insanlar ancak gerçek muratlarına erebilirler.

Açıkça anlaşılacağı üzere, sonsuzluğa, yani, âlemşümül nizama ulaşmak isteyen insanın hareketi, kendinden çıkarak kendi dışına açılmak, tabiatüstüne varmak için kendine ve kendi dışındaki her şeye karşı koymak şeklindedir. Devamlı olarak Allah'a doğru bir seyir halinde olan iradenin hareket noktası, insanın bizzat kendisidir. İnsan bu gidişte ilk duraktır; fakat son değil. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi, "ferde nazaran hareketin bir aşkınlığı vardır." Bu, aşkın oluş, (mesuliyet, merhamet, adalet. . . gibi niteliklerin) harekette içkin halde bulunmasına bağlıdır. Bundan ötürü, irade evrensel olmaya, hareketini aşkınlıkta tamamlamaya can atmaktadır. Sonsuzluk arzusunun tatmin bulduğu yer, sonsuzluk isteğinden doğan hareketin Allah'ın hareketiyle tamamlanmasıdır. Bu anlamda hareket, insanla Allah'ın bir terkididir. Topçu'ya göre, "Allah'a teslim olan insan, belli sebeplere dayalı sınırlı hareketinin yerine Allah'ın hür hareketini koymaktadır. Allah'ın hürriyetini kendinde duyan insan, onunla önce kendi nefesine, sonra da başka insanlar arasındaki zorbalıklara ve merhameti yok eden tüm hareketlere isyan eder. Böylece o, hem kendi içindeki hem de kendi dışındaki tüm otoritelerin esaretinden kurtulur. Bu otoriteler ihtiraslar, alışkanlıklar, aile, toplum, devlet. . . gibi irademizi hem içeriden hem dışarıdan baskı altında tutmaya çalışan ve hürriyetimizi yok eden etkili otoritelerdir. Zaman zaman öyle olmaktadır ki, aile ve çevrenin verdiği terbiye, varlığımızı muayyen kalıplara sokarak şekillendirmekte ve okul da zihnimize kurşun akıtır gibi bir sürü dar açılı hatta yanlış fikirler

¹² Topçu, 33.

yerleştirmektedir. “Bir ağacın, kurumuş yapraklarını silkeleyip dökmesi gibi, zihnimizden, bütün bu otoriteleri silip süpürmek” gerekmektedir. Otoritelerin esaretinden kurtulmak için isyan etmeyen irade sonsuza ulaşamaz.¹³

B. Harekette İsyân

Topçu`ya göre, insanın isyanı, her şeyden önce kendi tabiatına, kendi iç kuvvetlerine, dar ve bencil arzularına karşı olmak durumundadır. Eğer insan ömrü boyunca nefesine tâbi olarak yaşamak isterse, behimî bir hayatın mahkûmu olur. Nitekim, her insanın içyapısında bir hayvanın karakteri saklıdır. Kimi tilki gibi kurnaz, kimi aslan gibi cesur, kimi karınca gibi istifçi, kimi de yılan gibi ısırıcıdır. Sözkonusu nitelikler, hükmettiği insanların yüzüne akseder. Farklı karakterdeki insanlar, mesela âlim ile cahil, merhametli ile zalim toplumsal düzen içinde yan yana yaşarlar.¹⁴ Böyle bir ortam, doğrusunu söylemek gerekirse, her çeşit esaretin kaynağıdır. Bu nedenle, Topçu, insanı isyana davet etmektedir. O, isyan “hem içinde bulunduğu durumla yetinen insanın yanılıgısına, hem de insanoğlunun iradesini yeryüzünde istismar edenlerle uyumlu olan insanlara karşıdır” der. Fakat her türlü uyum ve uysallık aynı değildir. Sözelimi, iman fiili, sadece ilahî irade ile uyumlu olma şeklinde ortaya çıkmaktadır. Aynı şekilde, mistikler de, mutlak irade önünde, her şeyden evvel tam mânâsıyla bir uysal olarak kendilerini göstermektedirler. Sözelimi, Hâllâc`ın uysallığı kendi sonsuzluk tutkusunda ifade bulmaktadır ve kendi benliğini aradan kaldırmayla sonuçlanmıştır. Dinî-irfanî yoldan giderek insan mutlak iradeye uyum sağlayabilir ve böylece, iç kuvvetlerinin zorbalığından kurtulur, dünya çapında bir mesuliyetin altına girer ve etkin olmayan dayanışma biçimine ve zorbalığın hâkimiyetine isyan eder; bunu ancak güçlü bir irade, hakikî bir dayanışma ve gerçek bir hâkimiyetle yapar.¹⁵

Bu bağlamda, gerçeğe yönelen ve sahteliklere karşı isyan eden insanda görülen ilk dönüşüm ya da ilâhî tecellinin, onun etrafa saldıran isteklerini reddedip başka insanların sefâletini dindirmek için ıstırap çekmesi şeklinde olduğunu görüyoruz. İnsanda hayatîyet kazanan, sonsuzluğa uzanan ve bizi sonsuz bir âlem içinde bulunduran bu ilk cevherin yani iradenin, insan

¹³ Ali Osman Gündoğan, “Topçu ve Hareket Felsefesi”, *Hece: Nurettin Topçu Özel Sayısı*, sy 109 (2006): 20; Topçu, *Yarınki Türkiye*, 26-27; Topçu, *İradenin Dâvası: Devlet ve Demokrasi*, 23,73.

¹⁴ Nurettin Topçu, *İslâm ve İnsan: Mevlâna ve Tasavvuf*, ed. Ezel Erverdi ve İsmail Kara (İstanbul: Dergâh Yayınları, 1998), 15,32-33.

¹⁵ Topçu, *İsyân Ahlâkı*, 172-200; Rıza Bakış, *Âşığın Tevhîdi: Hallâc`a Göre Varlık ve Dinî Tecrübe* (İstanbul: İnsan Yayınları, 2013), 85.

varlığındaki en açık şahidi ıstıraptır. Ayrıca, ıstırap mesuliyet, hürriyet ve hareket yolunda bir çırak olan insanın üstadıdır. İster içtimaî ister dinî olsun, büyük irade hareketleri ıstıraptan doğmuş ve onunla hayat bulmuştur. Zira insanın birçok sahada çektiği ıstıraplar, onu ruhla bütünleştirmek suretiyle Allah'ın iradesine yakınlaştırır. Ayrıca ıstıraplar insanı yetiştirir ve olgunlaştırır. Topçu'nun ıstıraptan kastı, insanın hayat enerjisinin artması, birikmesi, insanın ideallerini gerçekleştirmek için tüm imkânlarını kullanması, gücünü ortaya koyması, bu yoldaki engelleri ortadan kaldırması, zorluklara göğüs germesi ve sıkıntılara katlanmasıdır. O, ruhumuzla gerçeklik arasındaki kalın perdenin yırtılması, ruhun varlığa veya varlığın ruha akarak birbiriyle kaynaşmasıdır.¹⁶

Topçu'ya göre, anlaşılmalıdır ki ıstırap, insanı sonsuza yönelik hareketlere teşvik eden bir etkidir. Tıpkı hareket gibi, düşünce de bu ıstıraptan doğmaktadır. Bu yöneliş, manevî hayat içinde ortaya çıkmaktadır. İstırap sayesinde kurulan manevî hayat, emanet ve mesuliyet bilincinin oluşmasına da katkıda bulunur. Mesuliyet, düşünme faaliyetini doğurur ve insan düşündükçe, olası hareket olanakları karşısında kendisini daha sorumlu hisseder.¹⁷ Mesuliyet bilinciyle dolu mustarıpler, sonlu olan hiçbir hedefte tatmin bulamazlar. Bu tatminsizlik, insanda merhamet hareketi olarak ortaya çıkar. Çocukluk çağından itibaren hemcinsine bazen saldıran bazen de zulüm ve işkence eden insan, merhamet güneşinin kendisinde doğuşu ile bu sefâletten kurtulur, selâmete kavuşur. O, başkalarının yardımına koşan, her türlü sefâlet ve sefâhatle mücadele eden, hemcinsi için yaşayan bir varlık olur. Merhametle kurtuluşa eren mesuliyet sahibi ruh, etrafında kurtaracak başka varlıklar arar; başkalarına ait mesuliyetleri yüklenir; başkalarının sefâletinin azabını çeker; saldırgan olmaktan çıkar; Allah'tan birer emanet telakki ettiği insanları kurtarmak için ıstırap çeken ve başkalarına aşk ile yaklaşan bir varlık olur. Bu mesuliyetin kaynağı, nereden geldiğini bilmediğimiz, menfaatsiz, alakasız, sebepsiz, bize nüfuz eden âlemşümül ve mutlak bir merhamet duygusudur. Merhamet duygusundan beslenen aşk, sonu olan varlıklar dünyasından sonsuzluğa intikal hareketidir. Sevme kabiliyetimiz, doymak bilmeyen nefsimizi, aile ve cemiyetin duyuş seviyesinin ötelere sarkıtır, hamlesiyle içinde bulunduğumuz dünyanın üstüne, idealin sonsuz bölgelerine yükseltir. Topçu'ya göre, sevgi her şeyden önce özgeci gayelerin peşine düşmek,

¹⁶ Topçu, *İradenin Dâvası: Devlet ve Demokrasi*, 26-27; Hüseyin Karaman, *Nurettin Topçu'da Ahlâk Felsefesi* (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2000), 49.

¹⁷ Topçu, *İsyan Ahlâkı*, 31.

kendimizden başka insanlara ve varlıklara uzanma isteğidir.¹⁸

Sevenin kendi varlığını bırakıp, bir nevi mahiyet değiştirerek sevilenin varlığına bürünmesi bütün irade kuvvetleriyle ona teslim olmasıdır. Antrparantez, metafizik, böyle bir aşk içinde tapınıştır; ve ruhumuzun, eşyanın bütün halindeki hayatına intibakı; aklın her basamakta daha ileri bir bütünlüğü araştırmak suretiyle sonsuzluğa doğru aşk içinde hamle yapmasıdır. Kısaca, aşk, sonlu varlıklar dünyasından sonsuzluğa intikaldir. Aşk, bir fertte başlar, daha sonra tüm insanlara çevrilir ve nihayet Allah`a yönelir ve O`nda karar kılar.¹⁹ Böylece saldırgan aç uzviyet, bizde yerini ilahî bir hareket olan merhamete bırakır. Biyolojik ve ekonomik bir varlık olan beşerden ahlâkî bir varlık doğar ve evvelki varlığı idare etmeye başlar. Sefâletler ile iştihalarının dünyasına dalmış olarak yaşayan insanlar ise, kendilerini Neron, Napolyon gibi sefil muhterislerde bulurlar. Onlar sefâletlerinin sahte tesellisini haset, iftira, kin gibi duyguların tahrik ettiği hareketlerde ararlar, fakat bulamazlar. Hülasa, bunlar, güçlüyü alkışlayan ve güçsüzü tekmeleyen pespaye ruhlardır.²⁰ Buna karşılık, hareketleri sonsuza ve Allah`a ayarlı millet mistikleri ise, her şeyden önce, bütün ömürlerini aynı inanç ve imanla yaşarlar. Topçu`ya göre, millet mistikleri devirlere, zaruretlere, cemiyetlere göre değişmez; muhitlerine uymaz; muhiti kendilerine uydurur, uyduramazlarsa da ona karşı isyan hareketi başlatırlar. Onlar, sadece kendisine kıymet veren, kendilerini milletin istikbali ve mukaddesatı üstüne çıkarmak isteyen ve başarılarının hissesini tahakkümle toplamayı hak sayanların karşısında dururlar.²¹

Açıkça anlaşılacağı üzere, Topçu`ya göre, insan küçük ve sefil dünyasını oluşturan nefsinden kurtulup düşünen ve seven varlık düzeyine yükselerek ancak, Allah`a erişir ve var olmanın ne anlama geldiğini böylece idrak eder. Bu harekette, hislerin üzerinde bir tabaka olarak, aklın aydınlığı kendini gösterir. Dayandığı prensipler (özdeşlik, yeter sebep ve ereksellik) gibi, akıl da ebedî ve âlemşümuldür. O sağlam ölçülere sahiptir, hisler gibi yanılmaz, insana kendini kaybettirmez, bilakis onu kendine getirir ve hakikati hayalden, gerçeği yalandan ayırır ve ebedîyi geçici olanın yerine koyar. O, tasavvurlar arasında münasebet kurar, onları değerlendirir ve

¹⁸ Nurettin Topçu, *Ahlâk*, ed. Ezel Erverdi ve İsmail Kara (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2016), 24-25; Topçu, *İradenin Dâvası: Devlet ve Demokrasi*, 23.

¹⁹ Topçu, *Kültür ve Medeniyet*, 53; Topçu, *Ahlâk*, 24-25; Bakış, "Nurettin Topçu`nun Felsefe ve Metafizik Tasavvuru", 326.

²⁰ Topçu, *İslâm ve İnsan: Mevlâna ve Tasavvuf*, 15-16.

²¹ Nurettin Topçu, *Millet Mistikleri*, ed. Ezel Erverdi ve İsmail Kara (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2017), 16; Nurettin Topçu, *Mehmet Âkif* (İstanbul: Hareket Yayınları, 1970), 20.

onlara anlam verir. Tezatlarla dolu olan insan varlığı, böylece tezatlarından sıyrılır, hür ve büyük bir eser olan ruhî âleme kavuşur. Topçu, "aklın yükseliş devirleri" diyor "insanlığın hidayet devirleridir. Aklın aramızda mağlup olduğu devirlerse, ilmin de idealin de ahlâkın da uçurumlara yuvarlandığı karanlık devirlerdir". Onun sefaleti, hayatı anlamsız ve çekilmez hale getirir. Çünkü akıl "duygularımızı derin bir denize akseden nurlu ışıklar gibi iç âlemimizde sıralayan, onları behimîlikten kurtarıp insanlığa doğru yönlendiren ve insanî düzeyden ilahî olana doğru giden yollara" sevk edendir. Bunu söyleyen Topçu, "ham hisleriyle yaşayan varlığın hayvanî çehresine insanlık getirmekle birlikte, aklın insan için tek başına yeterli" olmadığını iddia eder. Aklın yükseldiği merteye ona yetmediği için, insan sonsuzluğa açılmak ve kaynağını orada aramak durumundadır. İnsan diyor Topçu, ilham ile sonsuzluğa ve mutlak hayata kavuşur. O'na göre, ilham aklın üstündedir ve akli idare eden ve ona istikamet veren ilahî bir faktördür; çünkü o, içimizdeki sonsuzluktan gelir. O, aklın karanlık bir denize demir atan bir gemiyi andıran dünyasına doğan güneş gibidir ve sonsuzluğa işaret eder. Aynı zamanda, o, kaba duygularımızı fânî ve bayağı unsurlardan temizler, onlara ilahî bir maya katar. O, kini merhamet, hayvanî iştihaları ebedî huzur ve saadet, tahakkümü mesuliyet bilincine dönüştürür. Nitekim, ancak Allah'tan gelen dinlerin verdiği ilhamlar sayesinde, insanın kurtuluşu gerçekleşir.²² İlhama dayanmayan akıl, belki yatay boyutta geçerli münasebetler kurabilir, fakat dikey (ahlâkî-manevî) boyutta yaratıcı ve kurtarıcı olamayabilir. İnsan akli ilham sayesinde sadece kendisi için değil, diğer insanlar için de şimdi burada gerekli olan şeyleri öğrenir.

C. Ahlâk Hareketi

Kaba hislerle kendini gösteren hayvanî hayat ile Allah'a açılan ruhun gerçek hayatı arasında ahlâkî hayat bir köprü vazifesi görmektedir. Behimî niteliklerin baskın olduğu bir hayattan ruhî niteliklerin hükmettiği bir hayata geçiş ahlâkî bir hamle ile gerçekleşir. Ahlâkî hamle, benliği dönüştürücü bir işleve sahiptir. Ahlâkın insanı varlıkla yaratıcı bir iletişime geçirme gücü vardır. Bu süreçte, insan önce bakışını kendisine çevirir ve sefâletlerini anlar; ardından mesuliyet, merhamet ve aşkla benliğinin duvarlarını aşarak kâinatın bütününe ve daha da öteye sonsuza doğru yürüyen bir yolcu olur. Fert, varoluşunu idrak ettiği anda, bu idrakin sadece kendini bilmekten ibaret olmadığını, kendisinde hem bilmek hem de istediği gibi varolabilmek kudretinin bulunduğunu farkeder. Yani, o hem kendini bilir hem de kendinin

²² Topçu, *Yarınki Türkiye*, 25; Topçu, *İslâm ve İnsan: Mevlâna ve Tasavvuf*, 18; Topçu, *İradenin Dâvası: Devlet ve Demokrasi*, 81-82.

hür olduğunu bilir. İşte bu, var olma iradesinin şuurda gözükmemesidir. Bu varolma iradesi, atıldığı bu dünyada (onu dışarıdan zorlayan otoriteler, korkular, örfler, gelenekler; içeriden zorlayan alışkanlıklar ve ihtiraslar gibi) çeşit çeşit engelleri aşarak ilerler ve varlıkları kendine mal ederek (yani onların mesuliyetini üstlenerek) büyür; sessizce akan bir akarsu iken bir çağlayan, bir şelale, coşkun bir nehir olur.²³ Kısaca, insan kendisini ve başkalarını mesuliyet bilinciyle değiştirerek hürriyeti gerçekleştirir. Hür olmak bir hareketten sonra yeniden doğmak; bir yolun sonunda yeni bir yola girmek; eşyayı ve kendini kendi eliyle değiştirmek; yeni değerler üretmek ve her adımda, daha fazla var olmaktır. Gerçek ruhî-ahlâkî hayat insanda ancak böylece belli bir olgunluğa erişir.

Nurettin Topçu'ya göre, ahlâk insan hareketlerinin metafiziğidir. Prensipleri her ne olursa olsun, ahlâk bir kıymetler sistemine bağlanır ve metafizik de mahiyetini buradan elde eder. Nitekim, metafizik, içgüdülerimizle yaşamaya razı olmayıp, bizden aklen gelişkin bir düzeye erişmemizi yani hareketlerimizi tabiat âleminde tabiatüstü âleme yükseltmeyi isteyen bir disiplindir. Metafizik, aklın kâinata açılması, onu bütün halinde kavrama çabasıdır. Kâinata meydana gelen hadiseleri, bilimsel disiplinlerin çizdiği hudutlar çerçevesinde ayrı ayrı gruplara ayırıp, her bilim dalına mahsus yöntemlerle farklı yollardan giderek açıklamaya çalıştığımız zaman, kâinat bölünür; oysa, bütünün temel niteliklerini bölümlerde bulmak mümkün değildir. Çünkü kâinatın oluşundaki hayat ve bütününde bulunan ruh ortadan kalktığında, elimizde cansız parçalar demetinden başka bir şey kalmaz. Bilim işte bu cansız parçaları inceler. Bu sebepten, Topçu “metafizik ortadan kalkarsa, herkes mütefekkir kesilir, düşünce demokrasisi (yani bir tür görecilik) yerleşir,” diyor. Dahası metafiziğin ortadan kalkması, aklın iflası olur. Metafizik (yani, değer hükümleri) olmaksızın yaşamak, akli duyusal düzeyin ötesine geçemeyen bir atif çerçevesine hapseder ve hatta var olma olanaklarının epey bir kısmını ortadan kaldırır. O halde, ister dinî ister ahlâkî olsun, kuşatıcı yargılar ortaya koyduğumuz her durumda, metafiziğe başvurmak durumundayız.²⁴ Çünkü hiçbir din ve ahlâk anlayışı hatta sanat bütününü duyusal düzeyde gerçekleştirilen deney ve gözlemin mahsulü olamaz.

Bilindiği gibi, deney ve gözleme dayanan bilimlerin, olgu ve olayları genel yasa olduğu düşünülen kanunlarla açıklarken, ahlâk ise varoluşsal

²³ Topçu, *Var Olmak*, 15,59; Topçu, *İslâm ve İnsan: Mevlâna ve Tasavvuf*, 15,17; Celal Türer, *Ahlâktan Felsefeye: Felsefeden Ahlâka* (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2017), 100.

²⁴ Topçu, *Kültür ve Medeniyet*, 47.

kaideler, yani, emredici değer hükümleri ortaya koyar. Ahlâkta gaye, deney ve gözlem vasıtasıyla olgu ve olayları tanıyarak genel yasalara ulaşmak değil, sonsuza uzanacak şekilde geniş bir atıf çerçevesi içinde insanların davranışlarını değerlendirip, bunlardan hangilerinin diğerlerine üstün olduğunu ve insana yakıştığını hareket kaideleri şeklinde tespit etmek; var olandan yola çıkarak olması gerekeni yani ideali araştırmaktır. Adalet, merhamet, iyilik, vazife, mesuliyet. . . gibi ahlâkî kaideler ve değer hükümleri, âlemşümül ilke ve fikirlerdir. Deneyin dışında kalan ve ahlâkın özünü teşkil eden ahlâkî ilk kavram ve prensipler, metafizik inancın mahsulü âlemşümül kıymetlerdir. Bunlar, deneylerle elde edilen başka cinsten pek çok unsuru sistem halinde birleştirmeye yarayan özsel bağ vazifesi görürler. Her ahlâk sisteminin ilk ve zaruri temeli ve şartı olan vicdan, hürriyet ve mesuliyet, metafiziğin bir açıdan deney alanının dışında kalan konularıdır.²⁵ Sözelimi, ahlâkî mesuliyet, kendi gerçeğini bu gerçeği yaşayanın vicdanında bulmaktadır; onun hakkında başkaları ya da toplum tarafından verilen bir hükmün sonucunda değil. Eğer böyle olsaydı, sözkonusu mesuliyet ahlâkî değil, toplumsal (fenomenal) yani hukukî olurdu.

Fizikötesi bir gerçek olan ahlâkî mesuliyet, fiillerin yargıçlar tarafından takdir edilen hukukî sorumluluğundan açık bir şekilde ayrılmaktadır; zira, o, hukukî sorumluluk gibi asla hareketin şeklinden doğmaz. Mesuliyet, insanın kendi hareketlerinin hesabını vermeye borçlu oluş ve fena hareketin sonunda doğan bir kefalet, bir ceza değil, ferdin kendi iradesiyle yarattığı hür hareketlere kaynaklık eden bir mefkûredir. Mesuliyet, insanı her türlü esarete karşı harekete geçiren vicdanî bir emirdir. O, zaman bakımından hareketten önce gelir, hareketten sonra ise, daha da güçlenir. Hareketten önce, insan bir hareketin mesuliyetini taşır. Başka bir ifadeyle, mesuliyet, insanın sadece hareketten sonra yüzleştiği *salt olgusal bir gerçek* olmayıp, aksine hareketten önce mevcut olan ve hareketi ortaya koyan bir duygu, duyarlık ve fikirdir. Bilinçli ahlâkî failer hareketten önce var olan mesuliyetin yönlendirmesiyle eylemlerini gerçekleştirirler. İnsan mütemadiyen mesuldür ve onun iradesinin gücü, mesuliyetinin ölçüsüdür. Topçu'ya göre, irade ve gücümüzün ulaştığı her şeyden mesul olmaktayız. İçimize mesuliyet eşliğinde giren hürriyet ise, bizi harekete geçirme ve zorlama kabiliyetindedir. Bu gücü yaratan, insandaki mesul olma iradesi ve bu iradeye dair tam şurddur. Hareketten önce mesulüz, fakat sadece hareket etmek suretiyle hürüz. Hareketten önce hürriyeti var kılacak başka bir hâdise

²⁵ Topçu, 49; Topçu, *Ahlâk*, 20-21; Ahmet Kamil Cihan, "İslam Düşüncesinde Ahlak-Din İlişkisi", içinde *İslam Ahlak Esasları ve Felsefesi*, ed. Murat Demirkol (Ankara: Bilay, 2018), 92.

mevcut değildir. Mesuliyet, hürriyeti insanın kendisinden çıkarmak suretiyle yaratır. Sadece mesul olduğumuz için hürüz. Bu şekilde, hürriyet mesuliyetin şartı değil, daha çok onun sonucu olmaktadır. Yani, insan, mesul olduğu için hürdür.²⁶ Yoksa sınır tanımaksızın her şeyi yapabilen, her türlü suçu işlemeye kabiliyetli bir psikopat hür değildir. “Hürriyet”in tanımından bu neticeyi çıkarmak mümkündür. Çünkü “hürriyet, içten veya dıştan iradeye yabancı hiçbir kuvvet tarafından zorlanmaksızın bizzat kendi seçimi ile kendi kendisini belli bir harekete zorlamak hususunda iradenin sahip olduğu kudrettir”. Çokluk, harekete geçme kudret ve imkânı varken, iradî olarak onları kullanmayan kimse hürdür. İnsanı dışarıdan ve bizzat kendi içinden zorlayan, iradeye yabancı güçlerin itmesiyle gerçekleşen hareketler, esaretin eseridir, hürriyetin değil. Zira hür olan irade, sürükleyici dürtü ve kuvvetlerin yönlendirmesiyle hareket etmez. Onda şu iki kuvvet hâkimdir: Biri harekete geçme kuvveti, yani itici kuvvet; diğeri denetleyici yani engelleyici kuvvet. İnsanı ancak bu iki kuvvetin tam bir ahenk içinde mesuliyet duyarlılığı ile işleyişi hür yapar.²⁷

Topçu`ya göre, merhamet çekirdeğinden fıskıran mesuliyet ağacı, insanı mahdut ve mütenâhî bir varlık olmaktan çıkarır; sonsuz ve ebedî bir hayata götürür. Daha açık bir ifadeyle, mesuliyet şuuru, insanı behimî hayattan kurtaran ve onu kendi duygu ve temayüllerine hâkim hale getiren bir güç olmasından dolayı, insana tabiatüstü bir değer katar. Hissin dar sınırlarını geçebilen herkes, âlemden ve hakikatten mesul olduğunu düşünür. Ferdin şuurlu iradesinin eriştiği hiçbir şey, bu mesuliyetten kurtulamaz. Gerçek mesuliyet, varlıktan ve âlemden; tabiatın ve cemiyetten; geçmişten ve gelecekte; ölümlerden ve çocuklardan; maddeden ve maveradan mesul oluşturmaktadır. İnsanı varlıkların ve âlemin üstüne çıkaran işte bu mesuliyettir.²⁸ Çünkü insan taşıdığı bu mesuliyet bilinci sayesinde aşağı düzeyli tabiatının üstüne çıkar ve “eşref-i mahlûkat” mertebesine yükselir. Kin, haset ve fitne insanı boğarken, merhametin kurtardığı ruh, aşk`ın sonsuz semasında uçmaya başlar; ve ilim, sanat ve ahlâkın göklerinde mest edici ebediliğe kavuşur. Bu bağlamda, Topçu`ya göre, aşkı kuşatan hâle ise, hayâ hâlesidir. Gerçek aşka sahip olan, hayânın da sahibidir. Hayâ duygusu, hem izzetinefsin hem de şeref ve haysiyetin insandaki bekçisidir. İnsanlar hayâ sayesinde hem kendi izzetinefislerini korurlar hem de başkalarının

²⁶ Karaman, *Nurettin Topçu`da Ahlâk Felsefesi*, 66-67; Topçu, *Yarınki Türkiye*, 104; Topçu, *İsyân Ahlâkı*, 91; Topçu, *Var Olmak*, 15.

²⁷ Topçu, *Yarınki Türkiye*, 119; Topçu, *İsyân Ahlâkı*, 91; Topçu, *Var Olmak*, 67; Topçu, *İradenin Dâvası: Devlet ve Demokrasi*, 114; Topçu, *Ahlâk*, 59.

²⁸ Topçu, *Yarınki Türkiye*, 120.

izzetinefislerine saygı duyarlar. Utanmayan insan, hem sevgi hem de insanlık değerinden yoksundur. Cemiyetine iftira eden, başkalarının menfaatleri ile oyalanan ve sefâletlerini teşhir eden hayâsız varlık, aşkı yaşamamış ve merhametin dünyasına ayak basmamış bir beşerdir. Bu tür bir varlık, sözde insanlığı kendisine maske olan, hakikatte tüm hayvanların sefâletini kendisinde temsil eden ve ıstırap sahibi olmayan bir varlıktır.²⁹ Onlar kendilerine hükmeden niteliklerden dolayı, sadece fenomenal gerçeklerle bağ kurmaktadırlar; aşkın olan ile değil. Fakat varolma iradesi, mevcut düzen içindeki tüm imkânları kullanıp her zaman menfaat ve ihtiraslarının tatminine doğru koşan insanlara karşı gelerek, yani, isyan ederek, yeni ve daima daha üstün düzenler oluşturarak Allah'a doğru ilerlemektedir. Âsilerin içlerinden gelen vicdanî ses, onları ihtiras ve menfaatlerin esiri olmaktan kurtarır, bakışlarını sonsuzluğa çevirmeye teşvik eder.

İçinde yaşadığımız cemiyet nizamının kuruluşunda, güçlü bir mesuliyet bilinciyle kendilerini fedaya varan hareketler gerçekleştiren nice yaratıcı âsinin emeği vardır. Yaşayan cemiyet, onların hareketlerinin eseridir. Bizim hareketlerimiz de ahlâken yaratıcı hamleler ile mevcut nizamı aşmış, daha üstün bir düzene yükselmek durumundadır. Varoluş gayemiz budur. Ahlâkî-varoluşsal yaratıcılığın, kendi kendimizi aşmanın, başka terimlerle Allah'a doğru yolculuğun duraksadığı yerde, varoluşumuz, bir tufeylînin varoluşu gibi kendi kendisine çevrilir. Topçu'ya göre, O'ndan uzaklaşanların hüsrânı büyüktür. Aydınlığa nazaran karanlık, azaltılmış aydınlık derecesi olmakla beraber, çekilmez bir şeydir. Bitimsiz aydınlığa erenler, Allah'ın yakın dostluğunu kazanan mistiklerdir. Bundan dolayı, bir bakıma çokluktan birliğe kavuşma veya ruhun Allah'la buluşması demek olan dine ulaştırıcı deneme, mistik deneme şeklindedir. Peygamber'in vahiy tecrübesi, derin ve derûnî bir hadisedir. Mîraç olayında en yüksek mertebede gerçekleşen buluş ve eriş tecrübesi de dinin hem temelinde, hem de en yukarı ucunda bulunur.³⁰

Şu halde, insan için bu dünyada en anlamlı iş, ruh adına bedenle ilgili eğilim ve arzuları ahlâkî kıymet hükümleriyle terbiye etmektir. Bilindiği gibi, insanda iki kudret yaşamaktadır; biri doymak bilmeyen bir hırsıyla madde içerisinde sürünen yorgun ve kindar beden kudreti, diğeri her an kendinden geçmek ve kendi yarattığı aşk içinde yok olmak için kendi sınırlarını aşmak, sonsuzluğa sıçrayıp Allah'a kavuşmak isteyen ruh kudreti.³¹ Başarı, ruh

²⁹ Topçu, *İslâm ve İnsan: Mevlâna ve Tasavvuf*, 16; Karaman, *Nurettin Topçu'da Ahlâk Felsefesi*, 66-67; Topçu, *Ahlâk*, 48.

³⁰ Topçu, *İradenin Dâvası: Devlet ve Demokrasi*, 67,70.

³¹ Rıza Bakış, "Nurettin Topçu İdealizminde Madde ve Ruh", *Bilimname*, sy 31 (2016): 187.

kudretinin, cismanî kudreti değer hükümleriyle denetim altında tutmasına bağlıdır. Beden yerin düzlüklerinde uyuklarken, ruh yedinci kat semaya yükselir. Topçu'ya göre, fazilet timsali olanlar, iradesi cismânî eğilimleriyle savaşanlardır. Mahşeri andıran bizdeki bu boğuşma, ferdiyetler yaratır. Fakat ruhla beden düellosunu gerçekleştirememiş oportünist-konformist zevk adamının namus ve fazilet mefkûresinden bahsetmesi bir garabettir.³² Bu bilgiye ulaşan insan, bilgilerin bilgisine ulaştığı için, önem ve önceliği nesnelere dünyasında bocalayan varlığına vermez, çünkü bilmektedir ki, beden bir cesettir, aslolan ve ona sonsuzluğun kapılarını açacak olan kabiliyetler ruhunda saklıdır. İnsanın gerçek özgürlüğü de ruhsal güçlerine sahip çıkmasında yatmaktadır.

Hülasa, Nurettin Topçu'ya göre, insanın varoluş gayesinin, sonsuza, yani, Allah'a gitmek olduğu anlaşılmaktadır. Ruhtan Allah'a giden yolculuk, ruhun zaferlerle dolu yürüyüşüdür, onun ebediyet ülkesinde gerçekleştirdiği fetihlerdir. Bu yolculukta her geriye dönüş, hatta bazen yerinde saymalar büyük bir hatadır. Hata bizi ruhtan bedene yani maddeye çeviren hareketin vasfıdır. Daima ileriye gidiş, ruhun tabîî hareketi, geriye dönüşse, onun kusurudur. Bu, dağların kabul etmediği emaneti yüklenen insana sunulmuş ilahî imtiyazdır. Bu imtiyazı elde etmenin, bu sefâletler mahşerindeki büyük savaş ya da imtihanda başarı kazanmanın şartı aşka ulaşabilmektir.³³ Bu noktada insan için tehlike, bir uzviyet olan ten kafesinden fırlayıp insanlığa doğru hamleler yapan varlığımızın insanlıktan hayvanlığa dönmek isteğiştir. İnsan ancak ruhî kabiliyetleri sayesinde, uzviyet olan bedeninin üstünde hâkimiyet kurup onun ihtiraslarına hükmedebilir. İnsanların ilahî bir düzen içinde buldukları bilincine dayalı olarak ruhsal-ahlâkî bir aşkınlık göstermeleri; maddî dünyaya ve hırslarına son vererek çokluğu aşmaları ve dengeli bir varoluş düzeyine erişmeleri ile neticelenir. Dolayısıyla, bize düşen, bu hayret verici nizam içindeki yerimizi ve varlığımızın hikmetini düşünmektir; hatta dilsiz kâinatla konuşmasını bilmek, onu konuşturmadır. Ancak buradan yola çıkarak var olmanın mânâsını kavrayabiliriz. Biz, kâinata eklenmiş sıradan bir parça mıyız? Yoksa, kâinata mânâ veren ve oradaki kozmik kelimeleri okuyan bir varlık mıyız? Evet, biz hem bu düzenin kanun ve kurallarını, yani, sebep-sonuç ilişkisi açısından işleyiş şeklini anlayan hem de âlemdeki varlıkların temsilî anlamlarını keşfedebilen varlığımız. "İlahî neşve, kürelerle kâinatı yarattığı gibi, her ân yeni ruhlar yaratıyor; semâlara sevinç ve ümitler serpiyor; yeryüzünü

³² Topçu, *Var Olmak*, 95; Ögün, *Türkiye'de Cemaatçi Milliyetçilik ve Nurettin Topçu*, 64.

³³ Topçu, *İslâm ve İnsan: Mevlâna ve Tasavvuf*, 34.

hikmet fidanlarıyla süslüyor. . . Varlığın aslı olan ruh, ilahî neşvedir. Etrafımızda durmadan dalgalanan her ân doğuş cilvesi ilahî neşveden başka bir şey değildir. İlahî neşveyi keşfedemeyen nasipsiz, dünyamızda asıl var olanın ölçü ve tartı; gerçek hükümdarın maddeye bürünmüş şekiller" olduğunu sanır. Topçu'ya göre, ilahî neşvenin eseri olan varoluşumuzun kâinat içindeki anlam ve öneminin farkına varmak en büyük hikmettir. Kâinat ve insan ilahî neşvenin bir geçit ve tecellisidir. Gören gözler, âlemde ilahi neşveden başka bir şey görmezler. Fakat orada, "eşyayı bedensel zevkleri tatmin etmenin bir vasıtası olarak görenlerin, lezzetli meyveler veren bir ağacın gövdesine yapışıp duran bir solucandan ne farkı vardır" diyor Topçu. Nitekim, bir uzviyet olan ve uzvî ihtiraslara sahip bulunan bedenden ruhî güç ve yetiler vasıtasıyla Allah'a doğru gidiş fazilettir, hayırdır ve ebediliğe ulaştırıcıdır. Bu yolculukta bedene sığınma iştiağıyla gerilemiş, insan açısından Allah'tan kaçma, ruhunu terk etme ve ebedî hayatı kaybetmedir.³⁴

Sonuç

İnsan bir açıdan biyolojik ve maddî, diğer açıdan ruhî ve aklî bir varlıktır. İnsan, biyolojik varlığını devam ettirmek için, dünyadan payını almak; aklî ve ruhî ihtiyaçlarını karşılamak için de bir anlam-değer küresi oluşturmak zorundadır. Nitekim, insan bu âlemde belli bazı açılardan diğer canlılarla ortak özelliklere sahip olmakla birlikte, ruhî ve aklî varoluş sadece insanda görünmektedir. Bu varoluş biçiminin bir uzantısı olarak insan, dinî, ahlâkî ve bedîî değer hükümleri ortaya koymakta ve bütün varlığını ve tabiatı bunlara göre biçimlendirmektedir. Dinî, ahlâkî ve bedîî bilgi üretimi de bu âlemi tanıyıp ruh âlemine geçişle başlamıştır. Böylece, insan bilişsel güç ve yetilerinin sonsuza uzanabilme kabiliyetine sahip olduğunu göstermiştir. Topçu diyor ki,

Sanki, ayağımız toprağa bağlı, ruhumuz göklerde. Yerlere yığılı maddemiz realizmin, göklere uçan ruhumuz ise idealizmin kaynağıdır. (İnsan) maddî esaretinin düğümlerini, ruh hürriyetinin kanatlarını kendinde taşımaktadır.³⁵

Topçu'ya göre, gerçek anlamda ideal hayat "yüksek değerler" in işidir. Dinî, ahlâkî ve bedîî yüksek değerlere dayanan ve insanın yüksek varoluş ideallerinden güç alan amaçlar "vasıta değerler" e dayanan yani bio-psişik yapımızdan kaynaklanan amaçlara nispetle daha üstündür. Nitekim,

³⁴ Topçu, *Kültür ve Medeniyet*, 58; Topçu, *Var Olmak*, 53,129-130.

³⁵ Nurettin Topçu, *Ahlâk Nizamı*, ed. Ezel Erverdi ve İsmail Kara (İstanbul: Dergâh Yayınları, 1997), 227.

varolmak; yüce değerlerin ateşin demire nüfuz etmesi gibi içimize nüfuz etmesi, bizi dönüştürmesi, kurması, mesuliyet bilinciyle doldurması, isyan ettirmesi, harekete geçirmesi ve bizde aşk haline gelmesidir. Din, ahlâk ve sanatta gaye, içyapısı aşağı canlıların da sahip olduğu istek, hırs ve arzularla dolu olan beşerî varlığı, insanî varoluş düzeyine yükseltmek ve sonsuza yöneltmek; ahlâkî sefâletlerin kaynağı olan tüm niteliklerden arındırmaktır. Nitekim, hırs, kibir, kıskançlık ve ikiyüzlülük, fertlerin önüne bir engel olarak çıkarak ahlâkî hareketin doğmasına mâni olmaktadır.

O halde, insanî olgunlaşma, mevcut düzenin ötesine geçen iradenin eseridir. Bu irade, mevcut düzen içindeki tüm imkânları kullanan ve daima menfaat ve ihtirasların tatminine doğru koşan insanlara karşı gelerek, yani, isyan ederek yeni ve daima daha üstün varolma biçimleri kurarak Allah`a doğru ilerlemektedir. Hareketin yönü, daha üstün bir varoluşadır. İnsan için var olmanın gayesi de budur. Yaratıcılığın, kendi kendimizi aşmanın, başka bir ifadeyle Allah`a doğru yolculuğun duraksaması durumunda ise, varoluşumuz kendi içine kapanır; kişisel zevkler ve toplumsal bağlar, ruh kuvvetini daha kaynağında iken yok eder. Sonsuza uzanması gereken yol, bireysel ve toplumsal dairenin yaratıcılıktan mahrum karanlık sınırlarında son bulur. Bu, insan hareketinin ölümüdür. Çünkü insan hareketinin yaratıcılığı, sonsuzu hedeflemesi ve ona doğru yol almasındadır. Var olmak, verimli bir ağaç gibi meyve vermek, kendi varlığından başkalarına da sunmak, başkaları için yaşamak, hem güzeli hem de iyiyi gerçekleştirmektir. Varlığımızın bizden taşıp, başkalarına uzanmadığı yerde ahlâktan bahsedilemez. Bilindiği gibi, yeni bir varoluş biçimi geliştirenler, nefse ve dünyaya odaklı hareketlere isyan etmektedirler. Zevk düşkünleri ise, statükoya ve insan şerefine yakışmayan iş ve oluşlara isyan edenleri kendileri için tehlike addederek itibarsızlaştırmaya çalışırlar. Hareketlerinin gayesi olması gereken sonsuzluk iradesini kaybeden bu insanlar, şahsiyetsiz, taklitçi ve maddecidirler. Oysa, insan sonsuzluk iradesini kazanınca şahsiyet sahibi, yaratıcı, hür, âsi, idealist ve merhametli olur.

KAYNAKÇA

- BAKIŞ, Rıza. *Âşığın Tevhîdi: Hallâc`a Göre Varlık ve Dinî Tecrübe*. İstanbul: İnsan Yayınları, 2013.
- BAKIŞ, Rıza. "Nurettin Topçu`nun Felsefe ve Metafizik Tasavvuru". *Beytulhikme* 7, sy 1 (2017): 311-33.
- BAKIŞ, Rıza. "Nurettin Topçu İdealizminde Madde ve Ruh". *Bilimname*, sy 31 (2016): 181-201.

- CİHAN, Ahmet Kamil. "İslam Düşüncesinde Ahlak-Din İlişkisi". İçinde *İslam Ahlak Esasları ve Felsefesi*, editör Murat Demirkol, 81-98. Ankara: Bilay, 2018.
- DÖNMEZ, Süleyman. *Emanet Ahlakı: Türk Ahlak Felsefesine Giriş*. Adana: Karahan Kitabevi, 2015.
- GÜNDÖĞAN, Ali Osman. "Topçu ve Hareket Felsefesi". *Hece: Nurettin Topçu Özel Sayısı*, sy 109 (2006): 15-22.
- KARAKOÇ, Sezai. *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi II: Diriliş Şoku*. İstanbul: Diriliş Yayınları, 1998.
- KARAMAN, Hüseyin. *Nurettin Topçu'da Ahlâk Felsefesi*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2000.
- KÖK, Mustafa. "Nurettin Topçu'nun İdealizmi". *Temaşa: Erciyes Üniversitesi Felsefe Bölümü Dergisi*, sy 4 (2016): 38-48.
- ÖĞÜN, Süleyman Seyfi. *Türkiye'de Cemaatçi Milliyetçilik ve Nurettin Topçu*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1992.
- TOPÇU, Nurettin. *Ahlâk*. Editör Ezel Erverdi ve İsmail Kara. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2016.
- TOPÇU, Nurettin. *Ahlâk Nizamı*. Editör Ezel Erverdi ve İsmail Kara. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1997.
- TOPÇU, Nurettin. *İradenin Dâvası: Devlet ve Demokrasi*. Editör Ezel Erverdi ve İsmail Kara. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1998.
- TOPÇU, Nurettin. *İslâm ve İnsan: Mevlâna ve Tasavvuf*. Editör Ezel Erverdi ve İsmail Kara. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1998.
- TOPÇU, Nurettin. *İsyân Ahlâkı*. Çeviren Mustafa Kök ve Musa Doğan. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1995.
- TOPÇU, Nurettin. *Kültür ve Medeniyet*. İstanbul: Hareket Yayınları, 1970.
- TOPÇU, Nurettin. *Mehmet Âkif*. İstanbul: Hareket Yayınları, 1970.
- TOPÇU, Nurettin. *Millet Mistikleri*. Editör Ezel Erverdi ve İsmail Kara. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2017.
- TOPÇU, Nurettin. *Türkiye'nin Maarif Dâvası*. İstanbul: Hareket Yayınları, 1970.
- TOPÇU, Nurettin. *Var Olmak*. Editör Ezel Erverdi ve İsmail Kara. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1997.
- TOPÇU, Nurettin. *Yarıncı Türkiye*. İstanbul: Yağmur Yayınevi, 1961.
- TÜRER, Celal. *Ahlâktan Felsefeye: Felsefeden Ahlâka*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2017.

ACCORDING TO NURETTIN TOPCU WHAT DOES “TO EXIST” MEAN?

© Cenankuvanci^a

Extended Abstract

According to Nurettin Topcu, to exist is to think, to love and to perform the voluntary movements. Although Topcu explains “to exist” with these concepts, claims that only the concept “movement” can ultimately guide people on this matter. If an essence of human being is to be mentioned, the ability to perform the voluntary movements is his/her essence, because we can only understand human being and its dimensions through movement. Thinking is the partial essence of man at best. Therefore, the development of the ability of movement provides the development of thinking ability; in turn, thinking also contributes to the development of movement.

The existence and the continuation of human movements is dependent on moving towards infinity which is his/her goal. Indeed, man wants to go towards infinity, since s/he can only find peace in it. This move is guided by the responsibility that is a mobilizing force coming from within of man. According to Topcu, the tree of responsibility gushing from the core of mercy, saves people from being a finite and limited entity; leads to an infinite and eternal life. To put it more precisely, the consciousness of responsibility adds an extraordinary value to the human being, as it is a force that frees man from animal life and makes him/her dominate over his/her own feelings and tendencies. Everyone who can cross the narrow borders of feelings thinks that s/he is responsible for the world and the truth. Something that the individual’s conscious will reaches can’t escape from this responsibility. Because the real responsibility is to be responsible for the events and the universe, the nature and the society, the past and the future, the dead and the children, the phenomenon and the transcendent. It is this responsibility that raise human being above other beings and the universe. Because, thanks to

^a Assoc. Prof., Erciyes University, cenankuvanci@hotmail.com

this awareness of responsibility, people rise above their low-level nature and ascend to the level of "ashrafu`l makhluqat" (i.e. the noblest of all creatures). This driving force, that is, the responsibility raises the need to discover a new existence with different possibilities and dimensions. Human existence is not *something* that has already been determined in all its aspects. According to Topcu, the development of the distinctive features of human being and reaching a certain level of maturity is only realized thanks to the ideas and the movements set infinity. People's attachment to the ideas and the beliefs that are compatible with their interests and acting in parallel with them will result in moral and spiritual decline. While grudge, envy and sedition strangle man, the soul saved by mercy begins to fly in the eternal sky of love and becomes eternal in the skies of morality. On the contrary, the ways of thinking and the modes of action that do not raise a person to a new level of existence, do not carry him/her to infinity, do not lead from plurality to unity are regressive. In fact, the thoughts and the movements that do not come from the depths of one's self or personality, remain within the boundaries of the field of the flesh and the selfish desires, and cannot transfer him/her beyond the phenomenon. This person connects only with phenomenal facts; not with the transcendent.

Undoubtedly, human being is a biological and material being on the one hand and a spiritual and rational being on the other hand. In other words, in some respects, human being has both common characteristics with other living things and his/her own spiritual and rational existence. Human being must take his/her share from the world in order to maintain his/her biological existence; and has to also create a sphere of meaning-value to meet his/her mental and spiritual needs. As a compulsory consequence of this, human being produces the religious, the moral and the aesthetic values and shapes whole of his/her own existence and nature in accordance with them.

The main goal in religion, morality and art is to raise human being whose inner structure is full of desires, ambitions and desires which the banal creatures also have, to the high level of existence and then directing him/her to infinity and also is to purify him/her from all the qualities that are the source of moral misery. As a matter of fact, ambition, arrogance, jealousy and hypocrisy appeared as an obstacle in front of the individuals, prevent the birth of the spiritual movement. Based on the will to exist, human beings, by rebelling against people who are always running towards the satisfaction of their interests and passions, by using all the possibilities in the current order, by creating new and superior orders are moving towards God. The

conscientious voice coming from within of the rebels saves them from being the prisoners of passion and interests and encourages them to turn their gaze into eternity. According to Topcu, truly ideal life is the job of “high values”. The objectives based on religious, moral, existential, aesthetic high values or ideals are superior in comparison to those based on “vehicle values”, that is, those that result from our bio-psychic structure. Indeed, to exist is the penetration of supreme values transforming, establishing, activating, filling us with a sense of responsibility such as the penetration of fire into iron.

As a result, human maturation is the work of will that goes beyond the current order. According to Topcu, it is as if our feet are tied to the ground, and our soul is in the heavens. Our substance piled up to the ground is the source of realism, and our soul flying to the sky is the source of idealism. Human being carries both the knots of material captivity and the wings of spiritual freedom in his own existence. Therefore, man should always direct his actions to a higher existence. This is the purpose of existence for human being. In the event that the journey to God and creativity in human life cease, our existence closes into itself. The personal pleasures and the social ties destroy the soul force while it is at its source. The path that must go to infinity ends in the dark boundaries of individual and the social circle that are devoid of creativity. This is the death of the human movement. Because the creativity of the human movement is in targeting to infinity and in heading towards it. For human being, to exist is to bear fruit like a fruitful tree, to present to others from his/her existence, to live for the others, to realize both the beauty and the good. Ethics cannot be mentioned in a place where our existence does not overflow and reach the other.

Keywords: Philosophy of religion, existence, movement, willpower, rebellion, infinity.

